HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מתני' הן מותרין. ההרים עצמן מותרין לחלוב אבנים מהן ולזריעה דמחובר לא מתסר כדנפקא לן (לקמן) מאלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם כדדרש ר' יוסי הגלילי: **ומה שעליהן.** כגון אם ליפוס זהב וכסף אסור שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך ואע"ג דאינהו לאו עבודת כוכבים מקרו ולא מתסרי גזירת הכתוב היא [א] (ב) (שהרים וגבעות שהן קרקע עולם אין בהן כח לאסרן אבל (ג) עבודת כוכבים מיהא הוי) דתלוש שעליהם כתלוש של שאר עבודת כוכבים שנאמר לא תחמוד עליהם על כל שהן נעבדין משמע ועל כרחנו אנו צריכין לפרש דלאו עבודת כוכבים מיקרו דאמרינן בהשוחט (חולין דף מ.) הא דאמר להר והא דאמר לגדא דהר שהשוחט לשם הר לא מיקרי זבחי מתים (ד) והא דתניא לקמן (ה) ועובדיהם בסייף משום האי טעמא הוא דאע"ג דלאו עבודת כוכבים מינהו לענין איתסורי עובדיהם מיהא לשם עבודת כוכבים עבדי להו ולעבודת כוכבים מיכווני (ו) חייב דהוא דומיא דמחובר (ז) (בפרק בתרא (דף נד)): **ר' יוסי הגלילי אומר.** הרי המקרא מלמדנו שהמחובר אינו נאסר שנא' אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים ופסיליהם שעל ההרים קרויים אלהיהם ולא ההרים קרויים אלהיהם. ומאחר שהוא כן ומפני מה אשירה אסורה ולא דרשינן נמי תחת כל עץ רענן (ח) אלהיהם ולא עץ רענן אלהיהם והלא אילן מחובר הוא ולמה אסרו הכתוב דכתיב (ט) ואשריהם תגדעון: **מפני שיש בהן הפיסת ידי אדם.** (י) שאדם נטעו: **אע"ע אני אוכין [ואדון] לפניך.** אפרש ואדון לפניך (יא) שאין לנו לדרוש מיעוטא מתחת עץ רענן שלא נאמר אלא למסור להם סימני מקום שרגילין אמוריים לעבוד שם עבודת כוכבים כדי שיתפשו ישראל שם ויבערום ומיעוטא דהרים וגבעות מיהא מינה ממעטינן ממשמעותיה דקרא שלא יהא לאבד את ההרים אבל כל עץ רענן יהא לנו לאבד במקום אחר ואשריהם תשרפון באש (יב) והכא לא נקיט ליה אלא משום סימנא: **גמ' ורבי יוסי הגלילי היינו תנא קמא.** בין למר בין למר הרים וגבעות שרו: **תנא קמא סבר ציפוי הר אינו כהר ומיתסר.** דכתיב לא תחמוד כסף עליהם כל שעליהם: **ורבי יוסי סבר ציפוי הר.** בטל לגבי הר וכיון דהר לאו עבודת כוכבים ציפוי נמי לא מיתסר ועליהם דקרא אפסילי אלהיהם תלושין קאי: **רב ששת אמר דכולי עלמא ציפוי הר אינו כהר.** ואסור ור' יוסי לטפויי אתנא קמא קאתי למיתסר: אילן מתיס היכא ששוחט להר כיון שהוא רחוק מן ההר קלת דאפי' כי הוו רחוק קלת מן ההר מאי הוי הא קאמר בפירוש דלשם הר קא שחיט ומ"כ מתכוין הוא לעבודת כוכבים לכן נראה לר"י כלשון ראשון של רש"י דודאי לאו עבודת כוכבים מיקרי כדמשמע בהשוחט (חולין דף מ.) ותקרובתן מותרת ולא דמי לפעור דכתיב ביה ואיכלו זבחי מתים דההוא תלוש הוה והשתא נמי מיהא הא דאמרינן לקמן דשרו לגבוה כיון שאין שם עבודת כוכבים עליהם כלל והוי כאילו לא נעבדו: **אמר** ר"ע אני אובין ואדון לפניך. לכאורה משמע הכא דר' יוסי הגלילי היה זקן מר"ע וגם בפרק בתרא דגיטין (דף פג.) ברש מזכיר ליה קודם ר"א בן עזריה ור"ע ותימה דאמרינן בסוף איזהו מקומן (זבחים דף נז.) גבי ר"ט ור"ע והיה שם תלמיד אחד שבא (ה) לפני חכמים תחילה שמו ואמרינן נמי בעירובין (דף נג.) שאמרה לו ברוריא דביתהו דר"מ שהיה מתלמידי בתראי של ר"ע גלילי (גלילי) שוטה ונראה דתלמיד חבר היה לו ר' יוסי הגלילי לר"ע ורך ממנו בשנים היה ואע"ג שמזכירו בפרק בתרא דגיטין מקמי ר"ע לא קשיא דכמו כן מזכיר באגדת הפסח ר"ע קודם ר"ט דכמשמע בפ"ט דכתובות (דף פד:) [ועי' היטיב תוס' כתובות קה. ד"ה דאסיב ותוס' סוטה ד. ד"ה בן עזאי]: **כל** מקום שאתה מוצא הר גבוה בו'. בירושלמי פריך מבית הבחירה ומסיק ע"פ נביא נבוא שם: **תנא** קמא סבר ציפוי הר אינו כהר ומיתסר. ואי"ת מ"ש דציפוי הר אסור יותר מתקרובתו דשרי כדפרישית לעיל וי"ל דמיירי הכא בציפוי הנעבד לגבי ההר ולכך אסור לת"ק ור' יוסי הגלילי סבר דאשבינא ליה למחובר כהר עצמו ושרי ואם תאמר אמאי מייתי ת"ק קרא דלא תחמוד לאסור ציפוי הא לא מיירי קרא אלא בנוי עבודת כוכבים וי"ל דהכי קא מייתי דכי היכי דנוי עבודת כוכבים אסירי מטעם תלוש ואע"ג דאיכא בהו חדא לטיבותא דאינו נעבד הכי נמי מתסרי ציפוי הר הנעבדים אע"ג דאיכא חדא לטיבותא שהם נעבדים מחוברים אי נמי י"ל דקרא אסמכתא בעלמא וא"ת מאי האי דציפוי הר אסור ותקרובתו שריא ואילו נעבד דבעלי חיים הוי איפכא דכדמשמע ריש פרק כל האסורים בתמורה (דף כח:) (מ) דלאמרינן התם מתקיף לה רב חיננא טעמא דרבייה קרא לציפוי דבעלי חיים ממן הבקר להוציא הנעבד הא לא רבייה קרא ציפוי מותר לגבוה והכתיב ואבדתם משמע מדלא מייתי קרא אלא לגבוה הא להדיוט מותר ואע"ג דתקרובת בעלי חיים אסור כדמשמע בפ"ב דחולין (דף מ.) ואומר ר"י דציפוי דתמורה מיירי דאינו נעבד ואינו עשוי אלא לנוי בעלמא א"נ איכא למימר דההוא דתמורה אתיא כר' יוסי הגלילי דשרי ציפוי הר ואפי' נעבד ונראה לר"י דלרמי בר חמא דאתניתין אית להו אילן שנטעו ולבסוף עבדו אסור (י) ר' יוסי הגלילי דלאמרינן לקמן (עמוד ב) ות"ק מתמיר טפי ואוסר אפי' ציפוי של הר ולר"ע נמי אסור דאי אי"כ ר"ע היכי דריש דעץ רענן אתא לסימנא לימא דאתא למימר ולא עץ רענן אלהיהם כגון אילן שנטעו ולבסוף עבדו אלא ודאי אסור: **ורבי** יוסי הגלילי סבר ציפוי הר מותר. ואם תאמר הא אמרינן בכולי תלמודא (יא) תנא בתרא לטפויי אתי וי"ל דשאני הכא דקרא דאייתי תנא קמא דלא תחמוד משתמע שפיר לאסור ציפוי הר:

והכא

מתני' (א) הנכרים העובדים את ההרים ואת הגבעות הן מותרין ומה שעליהן אסורין שנאמר [1] לא תחמוד כסף וזהב עליהם ר' יוסי הגלילי אומר [2] אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם אלהיהם על הגבעות ולא הגבעות אלהיהם ומפני מה אשירה אסורה [3] מפני שיש בה תפיסת ידי אדם וכל שיש בה תפיסת ידי אדם אסור אר"ע אני אובין ואדון לפניך כל מקום שאתה מוצא הר גבוה וגבעה נשאה ועץ רענן דע שיש שם עבודת כוכבים: **גמ'** ורבי יוסי הגלילי היינו תנא קמא אמר רמי בר חמא אמר ריש לקיש צפוי הר כהר איכא בינייהו תנא קמא סבר צפוי הר אינו כהר [3] ומיתסר ור' יוסי הגלילי סבר צפוי הר הרי הוא כהר רב ששת אמר דכולי עלמא צפוי הר אינו כהר

אלהיהם על ההרים. פרש"י בפי' אחרים וזה לשונו הן מותרין ההרים עצמם מותרים לזריעה ולחלוב אבנים מהם דמחובר לא מיתסר כדדרש ליה ר' יוסי הגלילי מאלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם ומה שעליהם כגון אם ליפוס בכסף וזהב אסורין שנאמר לא תחמוד כסף וזהב וגו' ואף על גב דאינהו לאו עבודת כוכבים מיקרו ולא מתסרו גזירת הכתוב היא שיהא תלוש שעליהם כתלוש של שאר עבודת כוכבים דכתיב לא תחמוד כסף וזהב עליהם משמע וע"כ צריכין אנו לפרש דלא מקרו עבודת כוכבים דאמרי' בהשוחט (חולין מ. ותס ד"ה הא) הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר שהשוחט לשם הר לא מיקרי זבחי מתים והא דתניא לקמן ועובדיהם בסייף משום האי טעמא הוא דאע"ג דלאו עבודת כוכבים מינהו לענין איתסורי עובדיהם מיהא עבודת כוכבים קרו להו ולעבודת כוכבים מיכווני (ה) דהוא דומיא דמחובר בפ"ב עכ"ל והקשה ר"ת לפירוש זה דכיון דלא מקרי עבודת כוכבים ותקרובתן מותרת א"כ אמאי יענשו עובדיהם סייף הא אין זה עובד אלהים אחרים לכן נראה לר"ת דודאי עבודת כוכבים מיקרו ותקרובתן אסורה ולכך עובדיהם בסייף והא דדרשינן ולא ההרים אלהיהם קאי אאבד תאבדון כלומר שאין צריך לעקור ההרים והא דאמרינן בהשוחט דכיון דאמר להר אינו קרוי זבחי מתים ואינו אסור היינו כששוחט רחוק מן ההר שאז אין מתכוין לשם עבודת כוכבים וקרוב לפירוש זה מצאתי בפי' אחרים דרש"י וז"ל ומה שעליהם כגון אם ליפוס זהב וכסף אסור שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך ואע"ג דאינהו לא מיתסרי גזירת הכתוב הוא שההרים וגבעות שקרקע עולם אין בהם כח לאוסרם אבל עבודת כוכבים הוו ותלוש (ו) שלהם כתלוש של שאר עבודת כוכבים ותדע לך דעבודת כוכבים מיקרו דהא תניא לקמן ועובדיהם בסייף ואם לאו עבודת כוכבים מינהו עובדיהם אמאי נהרגין ובתמורה (דף כח:) מוקי לה להאי לא תחמוד אבעלי חיים דהוו דומיא דמחובר עכ"ל ולפי זה קשה לר"י מדאמרינן לקמן בפירקין (דף מו:) א"ל רב הונא ברייה דרב יהושע לרבא אי חילוף ומה נעבד שאסור בתלוש להדיוט מותר במחובר לגבוה שנאמר אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם לא שנא הדיוט ולא שנא לגבוה ואי ס"ד דעבודת כוכבים מיקרו היכי דייק דשרי לגבוה אי משום דאין נאסר להדיוט הרי בעלי חיים דאינן נאסרים להדיוט ואפ"ה אסירי לגבוה ועוד קשה מה שפי' ר"ת (ז) דהר אינו קרוי זבחי מתים היכא ששוחט להר כיון שהוא רחוק מן ההר קלת דאפי' כי הוו רחוק קלת מן ההר מאי הוי הא קאמר בפירוש דלשם הר קא שחיט ומ"כ מתכוין הוא לעבודת כוכבים לכן נראה לר"י כלשון ראשון של רש"י דודאי לאו עבודת כוכבים מיקרי כדמשמע בהשוחט (חולין דף מ.) ותקרובתן מותרת ולא דמי לפעור דכתיב ביה ואיכלו זבחי מתים דההוא תלוש הוה והשתא נמי מיהא הא דאמרינן לקמן דשרו לגבוה כיון שאין שם עבודת כוכבים עליהם כלל והוי כאילו לא נעבדו: **אמר** ר"ע אני אובין ואדון לפניך. לכאורה משמע הכא דר' יוסי הגלילי היה זקן מר"ע וגם בפרק בתרא דגיטין (דף פג.) ברש מזכיר ליה קודם ר"א בן עזריה ור"ע ותימה דאמרינן בסוף איזהו מקומן (זבחים דף נז.) גבי ר"ט ור"ע והיה שם תלמיד אחד שבא (ה) לפני חכמים תחילה שמו ואמרינן נמי בעירובין (דף נג.) שאמרה לו ברוריא דביתהו דר"מ שהיה מתלמידי בתראי של ר"ע גלילי (גלילי) שוטה ונראה דתלמיד חבר היה לו ר' יוסי הגלילי לר"ע ורך ממנו בשנים היה ואע"ג שמזכירו בפרק בתרא דגיטין מקמי ר"ע לא קשיא דכמו כן מזכיר באגדת הפסח ר"ע קודם ר"ט דכמשמע בפ"ט דכתובות (דף פד:) [ועי' היטיב תוס' כתובות קה. ד"ה דאסיב ותוס' סוטה ד. ד"ה בן עזאי]: **כל** מקום שאתה מוצא הר גבוה בו'. בירושלמי פריך מבית הבחירה ומסיק ע"פ נביא נבוא שם: **תנא** קמא סבר ציפוי הר אינו כהר ומיתסר. ואי"ת מ"ש דציפוי הר אסור יותר מתקרובתו דשרי כדפרישית לעיל וי"ל דמיירי הכא בציפוי הנעבד לגבי ההר ולכך אסור לת"ק ור' יוסי הגלילי סבר דאשבינא ליה למחובר כהר עצמו ושרי ואם תאמר אמאי מייתי ת"ק קרא דלא תחמוד לאסור ציפוי הא לא מיירי קרא אלא בנוי עבודת כוכבים וי"ל דהכי קא מייתי דכי היכי דנוי עבודת כוכבים אסירי מטעם תלוש ואע"ג דאיכא בהו חדא לטיבותא דאינו נעבד הכי נמי מתסרי ציפוי הר הנעבדים אע"ג דאיכא חדא לטיבותא שהם נעבדים מחוברים אי נמי י"ל דקרא אסמכתא בעלמא וא"ת מאי האי דציפוי הר אסור ותקרובתו שריא ואילו נעבד דבעלי חיים הוי איפכא דכדמשמע ריש פרק כל האסורים בתמורה (דף כח:) (מ) דלאמרינן התם מתקיף לה רב חיננא טעמא דרבייה קרא לציפוי דבעלי חיים ממן הבקר להוציא הנעבד הא לא רבייה קרא ציפוי מותר לגבוה והכתיב ואבדתם משמע מדלא מייתי קרא אלא לגבוה הא להדיוט מותר ואע"ג דתקרובת בעלי חיים אסור כדמשמע בפ"ב דחולין (דף מ.) ואומר ר"י דציפוי דתמורה מיירי דאינו נעבד ואינו עשוי אלא לנוי בעלמא א"נ איכא למימר דההוא דתמורה אתיא כר' יוסי הגלילי דשרי ציפוי הר ואפי' נעבד ונראה לר"י דלרמי בר חמא דאתניתין אית להו אילן שנטעו ולבסוף עבדו אסור (י) ר' יוסי הגלילי דלאמרינן לקמן (עמוד ב) ות"ק מתמיר טפי ואוסר אפי' ציפוי של הר ולר"ע נמי אסור דאי אי"כ ר"ע היכי דריש דעץ רענן אתא לסימנא לימא דאתא למימר ולא עץ רענן אלהיהם כגון אילן שנטעו ולבסוף עבדו אלא ודאי אסור: **ורבי** יוסי הגלילי סבר ציפוי הר מותר. ואם תאמר הא אמרינן בכולי תלמודא (יא) תנא בתרא לטפויי אתי וי"ל דשאני הכא דקרא דאייתי תנא קמא דלא תחמוד משתמע שפיר לאסור ציפוי הר:

והכא

מסורת הש"ס

(א) רש"א מ"ז, ב) [תהלים קו], ג) [לף מו.], ד) כס"א מינו, ה) [דברים יב], ו) [שם ז], ז) [שם יב], ח) [בבבא בתרא לג:],

תורה אור השלם

1. פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ לֹא תַחְמֹד כֶּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם וְלָקַחְתָּ לָּךְ פֶּן תִּוָּקֵשׁ בּוֹ כִּי תוֹעֵבַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ הוּא: דברים ז כה

2. אֹבֵד תְּאַבְּדוּן אֵת כָּל הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים אֹתָם אֶת אֱלֹהֵיהֶם עַל הֶהָרִים הָרָמִים וְעַל הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן: דברים יב ב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומה שעליהן וכו' אין בהן כח לאסרן אבל תלוש שעליהם כתלוש כל"ל ותיבות עבודת כוכבים מיהא הוי נמחק: (ב) **בא"ד** עובדיהם מיהא לשם עבודת כוכבים עבדי להו ולעבודת כוכבים מיכווני ובתמורה מוקי לה להאי לא תחמוד אבעלי חיים דהוה דומיא דמחובר: (ג) ד"ה מפני וכו' כשאדם נטעו: (ד) ד"ה אר"ע וכו' לפניך אחר שאין לנו לדרוש וכו' וגבעות מיהא ממעטינן כל"ל ותיבת מינה נמחק: (ה) תוס' ד"ה אלהיהם וכו' עבודת כוכבים קרו להו ולעבודת כוכבים מיכווני ובתמורה מוקי לה להאי לא תחמוד אבעלי חיים דהוו דומיא דמחובר כל"ל והקשה ר"ת כל"ל ותיבת בפ"ב נמחק: (ו) **בא"ד** ותלוש שעליהם כתלוש של שאר עבודת כוכבים: (ז) **בא"ד** מה שפי' ר"ת דהא דאינו קרוי זבחי מתים היכא ששוחט להר כגון שהוא רחוק: (ח) ד"ה אמר וכו' תלמיד אחד שבא **לבית המדרש** לפני חכמי: (ט) ד"ה תנא קמא וכו' בתמורה דאמרינן כל"ל ואות כ' נמחק: (י) **בא"ד** שנטעו ולבסוף עבדו אסור כדאמרינן לקמן לר' יוסי בר' יהודה וס"ק ממנר טפי כל"ל ותיבות רבי יוסי הגלילי נמחק:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה ומה שעליהם. שהרים וגבעות שהן קרקע עולם אין בהם כח לאסרן אבל עבודת כוכבים מיהא הוי. כל זה נמחק וכ"כ זהו לפי' אחרים ועי' תוס' (עמ"ש רבינו ביו"ד סי' קמה ס"ק ה):

עין משפט נר מצוה

מז א ב מיי' פ"א מהל' ע"ז ג סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סימן קמה סעיף ה: **מח** ג מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ב:

רבינו חננאל

כוס זה לעבודת כוכבים לא אמר כלום שאין הקדש לעבודת כוכבים ואני אומר אינה גנובה נהי דלא אתסר נוי מיהא איכא: **מתני'** הנכרים העובדים את ההרים ואת הגבעות הן מותרין ומה שעליהן אסורין שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך מה שעליהם אסור. ר' יוסי הגלילי אומר אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם כו'. ואמרינן ר' יוסי הגלילי היינו תנא קמא. ואמר